

Projectideeën Nature Award
Explorers

Scouting

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Inleiding	3
Opbouw en tijdschema projecten	4
Samenvatting projecten.....	5
1 Zonneklaar.....	6
1.1 Inleiding	6
1.2 Waar kun je aan denken?.....	6
1.3 Hoe ga je te werk?.....	6
1.4 Tips.....	7
1.5 Adressen.....	7
2 Je bent een rund als je met water stunt	8
2.1 Inleiding	8
2.2 Waar kun je aan denken?.....	8
2.3 Hoe ga je te werk?.....	8
2.4 Tips.....	9
2.5 Adressen.....	9
3 Eco-logisch of eco-nomisch.....	11
3.1 Inleiding	11
3.2 Waar kun je aan denken?.....	11
3.3 Hoe ga je te werk?.....	11
3.4 Tips.....	13
3.5 Adressen.....	13
4 Jou een zorg, zo'n milieuzorgplan?	14
4.1 Inleiding	14
4.2 Waar kun je aan denken?.....	14
4.3 Hoe ga je te werk?.....	14
4.4 Tips.....	15
4.5 Adressen.....	15
5 Over de drempel.....	16
5.1 Inleiding	16
5.2 Waar kun je aan denken?.....	16
5.3 Hoe ga je te werk?.....	16
5.4 Tips.....	17
5.5 Adressen.....	17
6 Formulieren.....	18
6.1 Formulier 1: Onderzoeksformulier voor het uitwerken van de verschillende stappen	18
6.2 Formulier 2: Planningsformulier voor de voorbereidingen van het onderzoek.....	20
6.3 Formulier 3: Interviewformulier	22
6.4 Formulier 4: Overzicht t.b.v. de presentatie aan de afdeling.....	24
6.5 Formulier 5: Projectplan	26
6.6 Formulier 6: Planning van het project.....	28
6.7 Formulier 7: Evaluatieformulier.....	29

Inleiding

Als explorer ga je voor het thema 'Aan de slag' van de Nature Award samen met de andere explorers één grote activiteit organiseren waarbij je in je eigen omgeving aan de slag gaat. Je kunt zelf een activiteit verzinnen of je voert één van de vijf voorbeeldprojecten uit die in dit document beschreven zijn. Gebruik in ieder geval de verschillende stappen uit deze voorbeelden als leidraad voor je project. Je gaat zelf op onderzoek uit, schrijft een projectplan, plant, realiseert en evalueert het project.

De vijf voorbeeldprojecten zijn een aanpassing van de projecten uit de Code Chili map. Deze map is geschreven voor het onderdeel community development van het Nederlandse contingent van de Wereld Jamboree te Chili. Wereldwijd worden binnen Scouting community developmentactiviteiten gedaan om jongeren actief bezig te laten zijn met het verbeteren van hun leefomgeving. Binnen deze activiteiten wordt aandacht gevraagd voor maatschappelijke onderwerpen, zoals partnershipprojecten, milieu en energie, gezondheidszorg of interculturele activiteiten. Elk project heeft de volgende kenmerken:

- Het is een échte Scoutingactiviteit.
- Het is maatschappelijk relevant, met natuur als onderwerp.
- Het is direct en door iedereen uit te voeren.
- Het is ook in andere Scoutinggroepen uit te voeren.
- Het is zelfstandig op te zetten en het resultaat is meetbaar.
- Het is vooral leuk en uitdagend.

Gebruik deze voorbeelden ter inspiratie en ga aan de slag!

Opbouw en tijdschema projecten

Op één van de volgende pagina's vind je een samenvatting van alle vijf de voorbeeldprojecten. Vanuit deze lijst maak je een globale keuze voor een thema. Vervolgens vind je een uitwerking van de vijf projecten. Elk project is opgebouwd uit de volgende elementen: Inleiding, Waar kun je aan denken?, Hoe ga je te werk?, Tips, en Adressen. Op basis van deze informatie maak je de definitieve keuze voor een project. Om je te helpen bij het onderzoeken van het thema, het opzetten van het projectplan, de voorbereidingen en uitvoering van het project en de evaluatie, zijn er zeven formulieren beschikbaar. Door deze formulieren te gebruiken, kun je een leuk en uitdagend project opzetten.

Het tijdschema voor de gehele Nature Award ziet er ruwweg als volgt uit:

- Opkomst 1, 2 en 3: met de hele afdeling doe je negen concrete activiteiten rondom de thema's land, lucht, water en wereld. Zie hiervoor de handleiding. Daarnaast kies je tijdens de eerste opkomst als afdeling één van de vijf voorbeeldprojecten of je besluit zelf een project te verzinnen (30 minuten).
- Voorbereidingsgroepje komt twee keer bijeen en interviewt iemand. Een voorbereidingsgroepje van ongeveer vier tot zes explorers onderzoekt het project en verzamelt informatie over het onderwerp. Hiervoor kun je gebruik maken van de adressen uit de projecten, maar ook uit de bibliotheek, internet en organisaties en instanties die je zelf kent.
- Opkomst 3: presentatie (10 minuten) en kiezen van definitieve project (30 minuten). De gevonden informatie wordt aan de eigen afdeling gepresenteerd en jullie stellen samen in de afdeling het definitieve projectplan op.
- Projectvoorbereiding: een voorbereidingsgroepje gaat het project concreet voorbereiden (eventueel met ondersteuning van je begeleiding), zodat jullie tijdens de uitvoering weten wat je precies gaat doen.
- Opkomst 4: uitvoering van het project (minimaal 3 uur). Na afloop van het project presenteer je het resultaat. Dat kan aan de ouders zijn, maar ook aan de scouts van je groep of met een stuk in de krant of op een website. Het maakt niet uit hoe je mensen laat weten wat je gedaan hebt.
- Opkomst 5: evaluatie (30 minuten).
- Verslag: een groepje explorers maakt een verslag van het uitgevoerde project, om naar het Team awards te sturen. Als je op een website of in de krant iets heb gepubliceerd, kun je dat ook bijvoegen. Kijk voor meer informatie over het insturen van het verslag in de handleiding van de Nature Award.

Tijdens het project is er drie keer een groepje van vier tot zes explorers actief. Dit kunnen steeds dezelfde explorers zijn, maar je kunt de samenstelling van dit groepje ook afwisselen. Op die manier verdeel je de taken over de hele afdeling en kun je gebruik maken van ieders kwaliteiten in een andere fase van het project. Heel veel plezier met het schrijven van de projecten, de voorbereiding en de uitvoering van het project!

Samenvatting projecten

1. ZonneklaarFout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

Ben jij het zat om hout te gaan sprokkelen voor het kampvuur? Of ben je het beu om tijdens het kamp telkens weer onder een koude douche te moeten staan? Of elke keer weer een leeg gastankje te moeten verwisselen? Dan is zonne-energie de oplossing voor jou. Gratis en milieuvriendelijk. Denk je dat het niet kan? Ga dan de uitdaging aan en probeer het zelf.

2. Je bent een rund als je met water stunt

Water voor nu en later. Het klinkt afgezaagd, maar water is één van de belangrijkste elementen in de natuur en in ons leven. Zonder water kunnen we niet leven. Bijna driekwart van de wereld bestaat uit water. Daarvan is nog minder dan één procent geschikt voor gebruik door de mens. Dan hebben de mensen nog geluk: voor ons drinkwater kunnen we gebruik maken van zuiveringsinstallaties. Maar planten en dieren moeten het vaak doen met het water zoals het in de natuur is te vinden. Dat is vaak schrikbarend slecht. Water; hoe belangrijk is het, hoe vervuild is het en hoe ga je er mee om?

3. Eco-logisch of eco-nomisch

Vroeger, in een grijs verleden, was Nederland een agrarische samenleving. Tegenwoordig is dat veel minder het geval. Toch heeft iedereen er iedere dag mee te maken. Een groot deel van de Nederlandse export komt op naam van de land- en tuinbouw. Toch hoor je steeds meer verhalen over de negatieve invloed van de agrarische sector op de natuur. Mestoverschot, veel gewasbeschermingsmiddelen en een hoge productie. Maar hoe zit dat nu? Een boer is bij uitstek iemand die dicht bij de natuur staat. Wat denken boeren er van? Zijn er alternatieven? En welke rol kun jij hier in spelen?

4. Jou een zorg, zo'n milieuzorgplan?

Milieuzorgplan dat klinkt saai en weinig uitdagend. Wat is eigenlijk een milieuzorgplan? Het is niets anders dan het bedenken van een plan om je Scoutingactiviteiten zo min mogelijk milieubelastend te laten zijn. Steeds meer bedrijven worden hiertoe aangezet. Niet alleen vanwege de milieuwinst en reclame, maar ook vanwege de besparingen! Een milieuzorgplan kan spannend zijn (halen we de afgesproken waarden) en uitdagend (hoeveel levert de besparing ons op). Is jullie plan praktisch toe te passen in het Scoutingspel? Waarom dan niet meteen voor alle groepen invoeren? Hoe je zo'n milieuzorgplan kunt opzetten, ga je met dit project eens goed onderzoeken.

5. Natuur... natuurlijkFout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

Natuur is overal, of je nu op de Hoge Veluwe staat of midden in de Andes. Natuur is uitdagend, spannend maar ook kwetsbaar. Soorten sterven uit en ecosystemen worden bedreigd. Of het nu is om een woonwijk aan te leggen (zoals in Nederland), voor stroperij of jacht (eigenlijk overal), om koper te winnen (zoals in Chili) of om hout te oogsten (zoals in Zweden en in Maleisië). Wat kunnen wij doen om de natuur veilig te stellen?

1 Zonneklaar

1.1 Inleiding

Ben jij het zat om hout te gaan sprokkelen voor het kampvuur? Of ben je het beu om tijdens het kamp telkens weer onder een koude douche te moeten staan? Of elke keer weer een leeg gastankje te moeten verwisselen? Dan is zonne-energie de oplossing voor jou. Gratis en milieuvriendelijk. Denk je dat het niet kan? Ga dan de uitdaging aan en probeer het zelf.

1.2 Waar kun je aan denken?

Bij je onderzoek kun je de volgende vragen stellen:

- Hoe kun je in Nederland gebruik maken van de warmte van de zon?
- Waarvoor wordt de zon in ontwikkelingslanden gebruikt?
- Waar en wanneer kun je gebruik maken van de zon?
- Wat zijn de voor- en nadelen van zonne-energie?
- Bedenk wat je op je zomerkamp allemaal met zonne-energie kunt doen, koken en douchen zijn al genoemd, maar is er nog meer?
- Zijn er nog andere energiebronnen die je kunt benutten tijdens je kamp?

1.3 Hoe ga je te werk?

Voer onderstaande stappen uit, nadat je met je afdeling in de eerste opkomst van de Nature Award voor dit project hebt gekozen.

Stap 1: Maak je onderzoeksplan (door de voorbereidingsgroep)

- Probeer op internet, in de bibliotheek of bij het energiebedrijf informatie te vinden over zonne-energie. Ook ontwikkelingshulporganisaties kunnen je van informatie voorzien. Zo is er bijvoorbeeld de solar cooker, die al in verschillende ontwikkelingslanden wordt gebruikt en zijn er verschillende kookkasten en zonneovens.
- Verzamel informatie over het onderwerp, bijvoorbeeld bij mensen die hier ervaring mee hebben en gebruik hun kennis.
- Maak afspraken voor een interview met die mensen, maak een vragenlijst voor de mensen die je wilt interviewen.
- Bereid je voor door je eigen onderzoeksplan op te stellen (formulieren 1, 2 en 3).

Stap 2: Onderzoek (door de voorbereidingsgroep)

- Bij deze stap ga je het onderzoek uitvoeren. Ga op zoek naar meer informatie uit tijdschriften, de bibliotheek of het internet. Maak contact met instellingen, gebruikers en onderzoekers, die de voor- en nadelen kennen. Je kunt bijvoorbeeld denken aan mensen die een zonneboiler of eigen zonnepaneel hebben. Ga eens na hoe mensen in het algemeen denken over zonne-energie. Gebruik hierbij de vragen die je van te voren bedacht hebt en op formulier 3 hebt geschreven.
- Na het vergaren van informatie en het van gedachten wisselen met elkaar en andere mensen heb je al de benodigde informatie. Deze informatie sorteert en orden je om een duidelijk overzicht te krijgen (formulier 4 en eventueel aanvullingen). Hiermee bereid je een presentatie voor die je geeft aan de andere leden van je afdeling.

Stap 3: Presentatie aan de afdeling (door de hele afdeling)

- Tijdens de derde opkomst die in het teken staat van de Nature Award, worden de bevindingen van het onderzoek van het voorbereidingsgroepje met de andere explorers besproken aan de hand van een presentatie (de resultaten uit stap 2). Vervolgens maken jullie met elkaar de definitieve keuze voor het project.

Stap 4: Projectplan (door de hele afdeling)

- Tijdens de derde opkomst bedenk je met de hele afdeling ideeën en worden deze verder uitgewerkt zodat ze uitgevoerd kunnen gaan worden. Het projectplan schrijf je aan de hand van formulier 5. Er is al een aantal voorbeelden genoemd, maar je kunt natuurlijk ook zelf iets verzinnen.

Stap 5: Voorbereidingen (door de voorbereidingsgroep)

- Tijdens deze stap begint de werkelijke voorbereiding voor het project. Maak afspraken, regel materiaal, zorg voor publiciteit, leg contacten, etc. Gebruik hiervoor formulier 6. Verdeel de taken en probeer het project op te splitsen, zodat iedereen een deel van het project uitvoert. Denk hierbij onder andere aan bekendheid krijgen (publiciteit), materiaal verzamelen en contacten leggen.

Stap 6: Uitvoering (door de hele afdeling)

- Jullie gaan met de hele afdeling aan de slag. Laat vooral aan anderen zien wat je doet en waarom.

Stap 7: Evaluatie en verslag (door de hele afdeling)

- Bespreek en evalueer het project aan de hand van formulier 7. Maak ter afronding van deze award een verslag van het gehele traject dat jullie samen hebben doorlopen. Kijk voor meer informatie over het insturen van het verslag in de handleiding van de Nature Award.

1.4 Tips

- Maak van alle formulieren die je gaat gebruiken een aantal kopieën, want je hebt die formulieren vast vaker dan één keer nodig. En als het mis gaat, heb je toch nog een paar exemplaren achter de hand.
- Als je al plannen hebt voor het project dat je wilt gaan uitvoeren, kun je deze vertellen aan de mensen die je gaat interviewen. Wie weet hebben zij nog goede suggesties of kunnen ze jullie helpen bij de uitvoering.
- Sommige Labelterreinen hebben een zonneparabool en diverse zonnekisten. Misschien kun je regelen dat je deze apparaten tijdens je zomerkamp kunt gebruiken of er anders zelf één kunt (laten) maken.

1.5 Adressen

- Energiebedrijf bij jou in de omgeving of zoek op internet naar aanbieders van zonne-energie. Je kunt ook zoeken op 'zonne-energie' en 'ontwikkelingsland'.
- De Rijksoverheid, kijk bij het onderwerp duurzame energie, www.rijksoverheid.nl.

2 Je bent een rund als je met water stunt

2.1 Inleiding

Water voor nu en later. Het klinkt afgezaagd, maar water is één van de belangrijkste elementen in de natuur en in ons leven. Zonder water kunnen we niet leven. Bijna driekwart van de wereld bestaat uit water. Daarvan is nog minder dan één procent geschikt voor gebruik door de mens. Dan hebben de mensen nog geluk: voor ons drinkwater kunnen we gebruik maken van zuiveringsinstallaties. Maar planten en dieren moeten het vaak doen met het water zoals het in de natuur is te vinden. Dat is vaak schrikbarend slecht. Water; hoe belangrijk is het, hoe vervuild is het en hoe ga je er mee om?

2.2 Waar kun je aan denken?

- Wanneer, waar, waarvoor en hoe gebruiken we water?
- Hoe komen we aan water?
- Waar komt het vandaan?
- Wat gebeurt er met water voordat het bij jou uit de kraan komt?
- Wat gebeurt er eigenlijk met water als het door de gootsteen wegloopt?
- Is regenwater ook te drinken of ergens anders voor te gebruiken?
- Hoe ziet het water in de natuur er bij jou in de buurt uit?
- Wat leeft en groeit er in en om het water?
- Hoe schoon is het water?
- Waardoor kan water zijn vervuild?
- Kunnen planten en dieren die afhankelijk zijn van water tegen die vervuiling?
- Wat moet er gedaan worden om dat water weer schoon te krijgen en te houden?
- Wat is het verschil tussen drinkwaterzuivering en afvalwaterzuivering?
- Wat kun je zelf doen om water bij jou in de buurt schoon te maken en vooral zo te houden?
- Wat zou je zelf kunnen doen om water te besparen en minder te vervuilen?
- Hoeveel water verbruik je, waarvoor gebruik je het?
- Stel je hebt weinig water, waarvoor zou je dit water dan gebruiken?
- Waarom gebruik je nu dan (mogelijk) meer?

2.3 Hoe ga je te werk?

Voer onderstaande stappen uit, nadat je met je afdeling in de tweede opkomst van de Nature Award voor dit project hebt gekozen.

Stap 1: Maak je onderzoeksplan (door de voorbereidingsgroep)

- Bespreek met je groepje hoe je elke dag weer met water te maken hebt: lekker lang en heet douchen, handen wassen na het plassen en de tuin sproeien na een warme dag.
- Ga op zoek naar organisaties en mensen die meer weten over het zuiveren van water.
- Bedenk van te voren met je groepje welke sloten, rivieren, vijvers en dergelijke in de natuur om je heen te vinden zijn. Bepaal samen waar je naar toe zult gaan om een onderzoek uit te voeren.
- Zoek een deskundige (iemand van het waterschap of de waterzuivering). Vraag of hij je bij je onderzoek kan ondersteunen.
- Bereid je voor door je eigen onderzoeksplan op te stellen (formulieren 1, 2 en 3).

Stap 2: Onderzoek (door de voorbereidingsgroep)

- Bij deze stap ga je het onderzoek uitvoeren. Je kunt mensen, instellingen of organisaties interviewen over klussen en klusprojecten. De vragenlijst voor het interviewen heb je al in stap 1 gemaakt (formulier 3).
- Na het vergaren van informatie en het van gedachten wisselen met elkaar en andere mensen heb je al de benodigde informatie. Deze informatie sorteer en orden je om een duidelijk

overzicht te krijgen (formulier 4 en eventueel aanvullingen). Hiermee bereid je een presentatie voor die je geeft aan de andere leden van je afdeling.

Stap 3: Presentatie aan de afdeling (door de hele afdeling)

- Tijdens de derde opkomst die in het teken staat van de Nature Award, worden de bevindingen van het onderzoek van het voorbereidingsgroepje met de andere explorers besproken aan de hand van een presentatie (de resultaten uit stap 2). Vervolgens maken jullie met elkaar de definitieve keuze voor het project.

Stap 4: Projectplan (door de hele afdeling)

- Tijdens de derde opkomst bedenk je met de hele afdeling ideeën en worden deze verder uitgewerkt zodat ze uitgevoerd kunnen gaan worden. Het projectplan schrijf je aan de hand van formulier 5. Denk ook eens aan welke activiteiten je zelf kunt ondernemen om watervervuiling tegen te gaan. Tijdens je zomerkamp kun je bijvoorbeeld proberen een afspraak te maken met de waterzuivering om een kijkje te gaan nemen. Ook kun je op onderzoek uitgaan om het water (afvalwater, rivier en slootwater) bij jou in de buurt te bekijken. Als er een deskundige bij is, kun je hem of haar vragen stellen. Je kunt ook zelf zuiveringsfilters maken en deze op het kampterrein installeren. Of je kunt eens kritisch kijken naar de schoonmaakmiddelen die je gebruikt (op kamp, bij je Scoutinggroep of thuis). Gebruikt water (bijvoorbeeld afwaswater of badwater) of regenwater zou je (eventueel na zuivering) kunnen hergebruiken voor beregening of spoelwater (het zogenaamde grijze water).

Stap 5: Voorbereidingen (door de voorbereidingsgroep)

- Tijdens deze stap begint de werkelijke voorbereiding voor het project. Maak afspraken, regel materiaal, zorg voor publiciteit, leg contacten, enzovoorts. Gebruik hiervoor formulier 6. Verdeel de taken en probeer het project op te splitsen, zodat iedereen een deel van het project uitvoert. Denk hierbij onder andere aan bekendheid krijgen (publiciteit), materiaal verzamelen en contacten leggen.

Stap 6: Uitvoering (door de hele afdeling)

- Jullie gaan met de hele afdeling aan de slag. Laat vooral aan anderen zien wat je doet en waarom.

Stap 7: Evaluatie en verslag (door de hele afdeling)

- Bespreek en evalueer het project aan de hand van formulier 7. Maak ter afronding van deze award een verslag van het gehele traject dat jullie samen hebben doorlopen. Kijk voor meer informatie over het insturen van het verslag in de handleiding van de Nature Award.

2.4 Tips

- Maak van alle formulieren die je gaat gebruiken een aantal kopieën, want je hebt die formulieren vast vaker dan één keer nodig. En als het mis gaat, heb je toch nog een paar exemplaren achter de hand.
- Als je al plannen hebt voor het project dat je wilt gaan uitvoeren, kun je deze vertellen aan de mensen die je gaat interviewen. Wie weet hebben zij nog goede suggesties of kunnen ze jullie helpen bij de uitvoering.

2.5 Adressen

- Plaatselijk zuiveringsinstallatiebedrijf of waterleidingbedrijf.

-
- Lokale milieugroep.
 - Een fabriek in de buurt om te zien wat er wordt gedaan met het afvalwater.
 - Vereniging van waterbedrijven in Nederland, www.vewin.nl.
 - Op het waterportaal www.water.nl vind je allerlei informatie over water.
 - UN water met onder andere informatie over de jaarlijkse Wereld Waterdag op 22 maart, www.unwater.org.

3 Eco-logisch of eco-nomisch

3.1 Inleiding

Vroeger, in een grijs verleden, was Nederland een agrarische samenleving. Tegenwoordig is dat veel minder het geval, toch heeft iedereen er iedere dag mee te maken. Een groot deel van de Nederlandse export komt op naam van de land- en tuinbouw. Toch hoor je steeds meer verhalen over de negatieve invloed van de agrarische sector op de natuur. Mestoverschot, veel gewasbeschermingsmiddelen en een hoge productie. Maar hoe zit dat nu? Een boer is bij uitstek iemand die dicht bij de natuur staat. Wat denken boeren ervan? Zijn er alternatieven? En welke rol kun jij hier in spelen?

3.2 Waar kun je aan denken?

- Weet jij wat er op een boerderij gebeurt?
- Hoe worden dieren gehouden en gewassen geteeld?
- Wat is er veranderd in het boerenbedrijf de laatste jaren?
- Hoe zit het met het milieu op en rond de boerderij?
- Welke milieumaatregelen nemen boeren al en wat zouden ze nog meer kunnen doen?
- Een andere manier van werken dan bij een traditioneel bedrijf is een ecologisch of biologisch-dynamisch bedrijf (verzamelnaam is biologisch). Wat is zo'n bedrijf eigenlijk en wat is het verschil tussen een biologische boerderij en een traditionele boerderij?
- Heb je thuis een groentetuin en gebruik je daar gewasbeschermingsmiddelen?
- Zijn de producten van de biologische boeren overal te koop?
- Zijn de producten van de traditionele boeren altijd goedkoper?
- Als jij nu landbouwproducten koopt, bijvoorbeeld als je op kamp gaat, let jij er dan op hoe ze geproduceerd zijn of kijk je alleen naar de prijs?
- Hoe zal de combinatie milieu en boerderij er over tien jaar uitzien?

3.3 Hoe ga je te werk?

Voer onderstaande stappen uit, nadat je met je afdeling in de tweede opkomst van de Nature Award voor dit project hebt gekozen.

Stap 1: Maak je onderzoeksplan (door de voorbereidingsgroep)

- Vraag informatie op over de stand van zaken in de agrarische sector in Nederland. Probeer bijvoorbeeld informatie te vinden over economische vooruitgang in de agrarische sector of over beschuldigingen aan het adres van de boeren over de mestoverschotten en het gebruik van chemische producten. Ga op zoek naar alternatieven, zoals biologische boeren. Bij 'adressen' kun je vinden waar je informatie kunt opvragen, maar je kunt ook informatie halen uit tijdschriften, de bibliotheek en van internet.
- Je kunt contact opnemen met de gemeente. In de meeste gemeenten is er iemand die zich bezighoudt met de agrarische sector. Maak een afspraak en bedenk van tevoren wat je wilt vragen. Je kunt ook contact opnemen met verschillende boeren bij jou in de buurt. Denk hierbij bijvoorbeeld aan verschillende vormen van bedrijfsvoering: biologisch boeren en traditioneel boeren. Vraag of je met je groep een kijkje mag komen nemen en of je hem of haar mag interviewen. Denk ook eens aan de andere kant van de productielijn, de afzetmarkt. Is er een markt voor biologisch geteelde producten? Wat zijn producten die met weinig schade voor het milieu gekweekt kunnen worden en welke producten zijn erg belastend?
- Maak voordat je gaat een vragenlijst. Bereid je voor door je eigen onderzoeksplan op te stellen (formulier 1, 2 en 3).

Stap 2: Onderzoek (door de voorbereidingsgroep)

- Bij deze stap ga je andere mensen of instellingen die met de verschillende manieren van boeren te maken hebben, raadplegen. Je hebt al een vragenlijst klaar (formulier 3). Na het vergaren van informatie en het van gedachten wisselen met elkaar en andere mensen heb je al de benodigde info. Deze informatie sorteert en orden je om een duidelijk overzicht te krijgen (formulier 4 en eventueel aanvullingen). Hiermee bereid je een presentatie voor die je geeft aan de andere leden van je afdeling.

Stap 3: Presentatie aan de afdeling (door de hele afdeling)

- Tijdens de derde opkomst die in het teken staat van de Nature Award, worden de bevindingen van het onderzoek van het voorbereidingsgroepje met de andere explorers besproken aan de hand van een presentatie (de resultaten uit stap 2). Vervolgens maken jullie met elkaar de definitieve keuze voor het project.

Stap 4: Projectplan (door de hele afdeling)

- Tijdens de derde opkomst bedenk je met de hele afdeling ideeën en worden deze verder uitgewerkt zodat ze uitgevoerd kunnen gaan worden. Het projectplan schrijf je aan de hand van formulier 5. Je bedenkt en structureert gezamenlijk de ideeën voor een project dat je wilt gaan uitvoeren. Heb je suggesties voor de toekomst van de boerderij? Of heeft je onderzoek je op andere ideeën gebracht? Denk ook eens aan welke activiteiten jongeren kunnen ondernemen voor de toekomst van de boerderij. Tijdens het project kun je proberen het boerenbedrijf beter te leren kennen. Misschien kun je wel een handje meehelpen! Probeer dan met de verschillende groepjes op verschillende soorten bedrijven aan de slag te gaan en bekijk wat de verschillen zijn. Je kunt ook een actie op zetten om de mensen (dus ook je eigen begeleiding) te overtuigen waarom ze het beste biologische producten kunnen kopen, ook al zijn die vaak iets duurder dan de 'gewone' producten. Maar denk ook eens aan het kopen van seizoensgebonden producten, deze vergen vaak minder energieverbruik bij de productie. Je kunt hierover een kookboekje uitbrengen. Wellicht heb je zelf nog enkele andere thema's waarover je een project op kunt zetten.

Stap 5: Voorbereidingen (door de voorbereidingsgroep)

- Tijdens deze stap begint de werkelijke voorbereiding voor het project. Maak afspraken, regel materiaal, zorg voor publiciteit, leg contacten, etc. Gebruik hiervoor formulier 6. Verdeel de taken en probeer het project op te splitsen, zodat iedereen een deel van het project uitvoert. Denk hierbij onder andere aan bekendheid krijgen (publiciteit), materiaal verzamelen en contacten leggen.

Stap 6: Uitvoering (door de hele afdeling)

- Jullie gaan met de hele afdeling aan de slag. Laat vooral aan anderen zien wat je doet en waarom.

Stap 7: Evaluatie en verslag (door de hele afdeling)

- Bespreek en evalueer het project aan de hand van formulier 7. Maak ter afronding van deze award een verslag van het gehele traject dat jullie samen hebben doorlopen. Kijk voor meer informatie over het insturen van het verslag in de handleiding van de Nature Award.

3.4 Tips

- Maak van alle formulieren die je gaat gebruiken een aantal kopieën, want je hebt die formulieren vast vaker dan één keer nodig. En als het mis gaat, heb je toch nog een paar exemplaren achter de hand.
- Als je al plannen hebt voor het project dat je wilt gaan uitvoeren, kun je deze vertellen aan de mensen die je gaat interviewen. Wie weet hebben zij nog goede suggesties of kunnen ze jullie helpen bij de uitvoering.

3.5 Adressen

- Voor meer informatie over het landbouwbedrijf kun je bijna altijd terecht bij een boer of tuinder bij je in de buurt. Hoewel agrariërs vaak hard aan het werk zijn, zijn de meesten bereid je te ontvangen en op hun bedrijf rond te leiden. Want vaak zijn ze zeer trots op hun bedrijf en op dat wat zij voor het milieu al voor elkaar boksen.
- Bionext, ketenorganisatie voor duurzame, biologische landbouw en voeding, www.bionext.nl.
- Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt, belangenvereniging van en voor Nederlandse agrarische jongeren, www.najk.nl.
- De leerstoelgroep Farming Systems Ecology van Wageningen UR, www.wageningenur.nl.
- CLM, onafhankelijk kennis- en adviesbureau op het gebied van landbouw, voedsel, natuur en milieu, www.clm.nl.
- Ministerie van Economische Zaken, voor informatie over het landbouwbeleid voor Europa, www.rijksoverheid.nl/ministeries/ez.
- Stichting EKO-keurmerk, www.eko-keurmerk.nl. Milieudefensie, voor het thema duurzaam voedsel, www.milieudefensie.nl.

4 Jou een zorg, zo'n milieuzorgplan?

4.1 Inleiding

Milieuzorgplan, dat klinkt saai en weinig uitdagend. Wat is eigenlijk een milieuzorgplan? Het is niets anders dan het bedenken van een plan om je Scoutingactiviteiten zo min mogelijk milieubelastend te laten zijn. Steeds meer bedrijven worden hiertoe aangezet. Niet alleen vanwege de milieuwinst en reclame, maar ook vanwege de besparingen! Een milieuzorgplan kan spannend zijn (halen we de afgesproken waarden) en uitdagend (hoeveel levert de besparing ons op). Is jullie plan praktisch toe te passen in het Scoutingspel? Waarom dan niet meteen voor alle groepen invoeren? Hoe je zo'n milieuzorgplan kunt opzetten, ga je met dit project onderzoeken. Dit project voer je uit tijdens je zomerkamp (expeditie). De voorbereiding vindt uiteraard wel plaats voor het zomerkamp.

4.2 Waar kun je aan denken?

Richt je bij deze vragen op de expeditie situatie:

- Hoe ga ik naar een activiteit en kan het beter?
- Hoeveel energie verbruik ik voor de activiteit en hoe kan ik besparen?
- Hoeveel water verbruik ik voor de activiteit en hoe kan ik besparen?
- Hoe milieubelastend zijn de middelen en materialen die ik gebruik en welke zijn minder belastend (schoonmaakmiddelen, spelmateriaal, onderhoudsmiddelen)?
- Kan ik geld besparen door minder milieubelastend bezig te zijn?
- Hoe belastend is de activiteit voor de omgeving (geluid, afval, vernieling) en hoe kan het minder?
- Hoe maken we 'milieuwinst' meetbaar (in kWh, m³, afbreekbaarheid)?

4.3 Hoe ga je te werk?

Voer onderstaande stappen uit, nadat je met je afdeling in de tweede opkomst van de Nature Award voor dit project hebt gekozen.

Stap 1: Maak je onderzoeksplan (door de voorbereidingsgroep)

- Ga eerst met je groepje eens op een rijtje te zetten welke activiteiten er zijn. Gebruik hiervoor ook de vragen onder 'Waar kun je aan denken?'
- Geef voor jezelf aan of je al bewust bezig bent met het milieu.
- Maak een lijst van organisaties waar je informatie op kunt vragen.
- Verzamel informatiemateriaal via bijvoorbeeld internet of de bibliotheek.
- Maak een eerste aanzet van wat weinig tot veel belastend is.
- Bereid je voor door je eigen onderzoeksplan op te stellen (formulieren 1, 2 en 3).

Stap 2: Onderzoek (door de voorbereidingsgroep)

- Bij deze stap ga je andere mensen of instellingen die met de verschillende manieren van boeren te maken hebben, raadplegen. Je hebt al een vragenlijst klaar (formulier 3). Na het vergaren van informatie en het van gedachten wisselen met elkaar en andere mensen heb je al de benodigde info. Deze informatie sorteert en orden je om een duidelijk overzicht te krijgen (formulier 4 en eventueel aanvullingen). Hiermee bereid je een presentatie voor die je geeft aan de andere leden van je afdeling.

Stap 3: Presentatie aan de afdeling (door de hele afdeling)

- Tijdens de derde opkomst die in het teken staat van de Nature Award, worden de bevindingen van het onderzoek van het voorbereidingsgroepje met de andere explorers besproken aan de hand van een presentatie (de resultaten uit stap 2). Vervolgens maken jullie met elkaar de definitieve keuze voor het project.

Stap 4: Projectplan (door de hele afdeling)

- Tijdens de derde opkomst bedenk je met de hele afdeling ideeën en worden deze verder uitgewerkt zodat ze uitgevoerd kunnen gaan worden. Het projectplan schrijf je aan de hand van formulier 5. Je bedenkt en structureert gezamenlijk de ideeën voor een project dat je wilt gaan uitvoeren. Bedenk hoe het milieuzorgplan spannend en uitdagend gemaakt kan worden. Bijvoorbeeld door het in een spelvorm te gieten of er een competitie van te maken. Dit project dient uitgevoerd te worden tijdens het zomerkamp. Je kunt bijvoorbeeld denken aan energie besparen tijdens het koken of waterzuivering.

Stap 5: Voorbereidingen (door de voorbereidingsgroep)

- Tijdens deze stap begint de werkelijke voorbereiding voor het project. Maak afspraken, regel materiaal, zorg voor publiciteit, leg contacten, etc. Gebruik hiervoor formulier 6. Verdeel de taken en probeer het project op te splitsen, zodat iedereen een deel van het project uitvoert. Denk hierbij onder andere aan bekendheid krijgen (publiciteit), materiaal verzamelen en contacten leggen.

Stap 6: Uitvoering (door de hele afdeling)

- Jullie gaan met de hele afdeling aan de slag. Laat vooral aan anderen zien wat je doet en waarom.

Stap 7: Evaluatie en verslag (door de hele afdeling)

- Bespreek en evalueer het project aan de hand van formulier 7. Maak ter afronding van deze award een verslag van het gehele traject dat jullie samen hebben doorlopen. Kijk voor meer informatie over het insturen van het verslag in de handleiding van de Nature Award.

4.4 Tips

- Maak van alle formulieren die je gaat gebruiken een aantal kopieën, want je hebt die formulieren vast vaker dan één keer nodig. En als het mis gaat, heb je toch nog een paar exemplaren achter de hand.
- Als je al plannen hebt voor het project dat je wilt gaan uitvoeren, kun je deze vertellen aan de mensen die je gaat interviewen. Wie weet hebben zij nog goede suggesties of kunnen ze jullie helpen bij de uitvoering.

4.5 Adressen

- Ontdek hoe groot de impact van jouw levensstijl op de wereld is op www.duurzaamheidinactie.nl of op www.footprintchallenge.nl.
- Greenpeace, www.greenpeace.nl.
- Op internet is nog veel meer informatie te vinden over milieubesparing en duurzaamheid.

5 Over de drempel

5.1 Inleiding

Natuur is overal, of je nu op de Hoge Veluwe staat of midden in de Andes. Natuur is uitdagend, spannend maar ook kwetsbaar. Soorten sterven uit en ecosystemen worden bedreigd. Of het nu is om een woonwijk aan te leggen (zoals in Nederland), om stroperij of jacht (eigenlijk overal), om koper te winnen (zoals in Chili) of om hout te oogsten (zoals in Zweden en in Maleisië). Wat kunnen wij doen om de natuur veilig te stellen?

5.2 Waar kun je aan denken?

- Wat kun je hier in Nederland doen aan natuurbehoud/natuurbeheer? Wat gebeurt er al op dit gebied? Denk aan: werken in de natuur, Natuurmonumenten, provinciale landschappen.
- Wat kun je doen aan natuurbeheer/natuurbehoud in andere delen van de wereld? Wat gebeurt er al op dit gebied? Denk aan tijgers, oerwoud, Wereld Natuur Fonds.
- Zijn er overeenkomsten tussen wat er in Nederland gebeurt en wat er in andere delen van de wereld gebeurt? Denk aan: verdwijnen van natuurgebieden, maken van nieuwe natuur.
- Wat vind jij dat er moet gebeuren? Hoe kunnen wij op een leuke en uitdagende manier een bijdrage leveren aan het natuurbeheer en -behoud?

5.3 Hoe ga je te werk?

Voer onderstaande stappen uit, nadat je met je afdeling in de tweede opkomst van de Nature Award voor dit project hebt gekozen.

Stap 1: Maak je onderzoeksplan (door de voorbereidingsgroep)

- Bespreek met je groepje waar je je mee bezig wilt houden: met natuurbeheer en -behoud in Nederland (zoals heide plaggen, prunus trekken, wilgen knotten of een paddenpoel aanleggen), in het buitenland (zoals geld inzamelen voor een bedreigde diersoort of een actie rondom tropisch hardhout) of met overeenkomsten (zoals in contact met scouts uit andere landen een vergelijkbaar project opzetten, waarbij ieder werkt in zijn/haar eigen land)?
- Je kunt het eventueel ook combineren als er een duidelijk verband is. Ooievaars nestelen bijvoorbeeld in Nederland, maar overwinteren in Afrika. Een oorzaak voor de achteruitgang van deze soort kan dus zowel hier in Nederland als in Afrika liggen en als er iets aan gedaan moet worden, moet dat op twee plaatsen worden aangepakt.
- Verzamel informatie over het onderwerp, bijvoorbeeld bij mensen die hier ervaring mee hebben en gebruik hun kennis.
- Maak afspraken voor een interview met die mensen, maak een vragenlijst voor de mensen die je wilt interviewen.
- Bereid je voor door je eigen onderzoeksplan op te stellen (formulieren 1, 2 en 3).

Stap 2: Onderzoek (door de voorbereidingsgroep)

- Bij deze stap ga je andere mensen of instellingen die met de verschillende manieren van boeren te maken hebben, raadplegen. Je hebt al een vragenlijst klaar (formulier 3). Na het vergaren van informatie en het van gedachten wisselen met elkaar en andere mensen heb je al de benodigde info. Deze informatie sorteert en ordent je om een duidelijk overzicht te krijgen (formulier 4 en eventueel aanvullingen). Hiermee bereid je een presentatie voor die je geeft aan de andere leden van je afdeling.

Stap 3: Presentatie aan de afdeling (door de hele afdeling)

- Tijdens de derde opkomst die in het teken staat van de Nature Award, worden de bevindingen van het onderzoek van het voorbereidingsgroepje met de andere explorers besproken aan de

hand van een presentatie (de resultaten uit stap 2). Vervolgens maken jullie met elkaar de definitieve keuze voor het project.

Stap 4: Projectplan (door de hele afdeling)

- Tijdens de derde opkomst bedenk je met de hele afdeling ideeën en worden deze verder uitgewerkt zodat ze uitgevoerd kunnen gaan worden. Het projectplan schrijf je aan de hand van formulier 5. Je bedenkt en structureert gezamenlijk de ideeën voor een project dat je wilt gaan uitvoeren tijdens het zomerkamp. Denk ook eens aan het schoonmaken van een natuurterrein of wegberm, een actie rondom de stroperij op dieren of de illegale export van dieren. Je kunt natuurlijk ook zelf iets verzinnen, er zijn mogelijkheden genoeg.

Stap 5: Voorbereidingen (door de voorbereidingsgroep)

- Tijdens deze stap begint de werkelijke voorbereiding voor het project. Maak afspraken, regel materiaal, zorg voor publiciteit, leg contacten, etc. Gebruik hiervoor formulier 6. Verdeel de taken en probeer het project op te splitsen, zodat iedereen een deel van het project uitvoert. Denk hierbij onder andere aan bekendheid krijgen (publiciteit), materiaal verzamelen en contacten leggen.

Stap 6: Uitvoering (door de hele afdeling)

- Jullie gaan met de hele afdeling aan de slag. Laat vooral aan anderen zien wat je doet en waarom.

Stap 7: Evaluatie en verslag (door de hele afdeling)

- Bespreek en evalueer het project aan de hand van formulier 7. Maak ter afronding van deze award een verslag van het gehele traject dat jullie samen hebben doorlopen. Kijk voor meer informatie over het insturen van het verslag in de handleiding van de Nature Award.

5.4 Tips

- Maak van alle formulieren die je gaat gebruiken een aantal kopieën, want je hebt die formulieren vast vaker dan één keer nodig. En als het mis gaat, heb je toch nog een paar exemplaren achter de hand.
- Als je al plannen hebt voor het project dat je wilt gaan uitvoeren, kun je deze vertellen aan de mensen die je gaat interviewen. Wie weet hebben zij nog goede suggesties of kunnen ze jullie helpen bij de uitvoering.

5.5 Adressen

- Natuurmonumenten, www.natuurmonumenten.nl.
- Landschapsbeheer Nederland, www.landschapsbeheer.nl.
- Staatsbosbeheer, www.staatsbosbeheer.nl.
- Greenpeace, www.greenpeace.nl.
- Wereld Natuur Fonds, www.wnf.nl.
- Provinciale Landschappen, te vinden via www.de12landschappen.nl.
- Milieudefensie, Amsterdam.

6 Formuleren

6.1 Formulier 1: Onderzoeksformulier voor het uitwerken van de verschillende stappen

Schrijf je eigen onderzoeksplan

Waar gaat het over?

- Omschrijf het onderwerp van het onderzoek.

Hoe denken jullie daar over?

- Zet de mening van de voorbereidingsgroep op papier.

Wat gaan jullie doen tijdens stap 2?

- Zet voor het onderzoek een aantal zaken op een rijtje.

Welke voorbereidingen zijn nodig voor stap 2?

- Beschrijf wat je voor stap 2 moet doen om het onderzoek goed te kunnen uitvoeren.

Wanneer?

- Geef aan wanneer je die voorbereidingen gaat doen.

6.2 Formulier 2: Planningsformulier voor de voorbereidingen van het onderzoek

Wie gaat wat doen?

Maak in de voorbereidingsgroep een taakverdeling voor de voorbereidingen.

Wie?	Wat?

Informatie

Schrijf hier op waar je de informatie vandaan haalt.

Wie zoekt?	1	2	3	4
Wat?				
Van wie?				
Waarover?				

Afspraken

Schrijf hier op met wie je een afspraak maakt voor het onderzoek.

Wie heeft de afspraak?	1	2	3	4
Met wie?				
Hoe laat?				
Waar?				

6.3 Formulier 3: Interviewformulier

Hier kun je de vragen opschrijven die je in stap 2 tijdens je interview wilt stellen. Let op: lees eerst de interviewtips op dit formulier door. Bekijk ook de vragen die bij het voorbeeld onder het kopje 'Waar kun je aan denken?' staan.

Tip: Schrijf de vragen eerst op in het klad. Daarna kun je ze hier in de goede volgorde invullen.

Vragenlijst
1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.

Interviewtips

Bij veel voorbeelden is het handig om via interviews informatie te verkrijgen. Hiervoor enkele tips.

1. Maak een afspraak. Bedenk van te voren hoe je jezelf introduceert. Denk ook van te voren aan wat je gaat zeggen over je doel om die persoon te interviewen. Let op: je verhaal moet voor de persoon een goede reden zijn om tijd voor je vrij te maken.
2. Denk na over de vragen die je wilt stellen, schrijf ze, zoals ze in je opkomen, in het klad op.
3. Breng ordening aan in de vragen die je wilt stellen. Begin met de algemene vragen, met de informatie uit de antwoorden hierop kun je doorvragen. Vragen over de mening van de persoon die je interviewt, kun je beter stellen als je verder in het interview zit en elkaar beter hebt leren kennen.
4. Zorg dat je tijdens het interview een uitgebreide en duidelijke vragenlijst klaar hebt. Deze kun je op het bovenstaande formulier invullen (meer vragen mag natuurlijk ook).
5. De volgorde van de vragen kun je tijdens het interview veranderen, afhankelijk van hoe het gesprek verloopt.
6. Je kunt het beste minimaal met zijn tweeën naar het interview toegaan. Je kunt de taken verdelen: de één stelt de vragen, de ander maakt aantekeningen. Je kunt er ook voor kiezen het interview op te nemen en de vragen later uit te werken.
7. Geef in het begin van het interview een korte inleiding. Hierin geef je:
 - een introductie van jezelf.
 - het doel aan van het interview.
 - het onderwerp aan waarover je gaat vragen.
 - wat je met de gegevens gaat doen.
 - hoe lang het interview ongeveer gaat duren.
8. Bedank de geïnterviewde na afloop voor het gesprek.

6.4 Formulier 4: Overzicht t.b.v. de presentatie aan de afdeling

Combineer wat je gezien, gehoord en gedaan hebt. Hieronder volgen suggesties waaromheen je het resultaat van je onderzoek kunt schrijven.

Waar ben je geweest? (Op welke plekken heb je het onderzoek gedaan?)
Met wie heb je gesproken? (Wat is zijn/haar functie?)
Waar gaat het over? (Hoe is de situatie?)
Wie gaat het aan? (Wie zijn de betrokkenen?)
Wie doet er iets mee? (Wie is er verantwoordelijk voor?)
Welke maatregelen of activiteiten worden er nu ondernomen om de situatie te veranderen?
Wat is/zijn het doel/resultaat/de gevolgen van deze maatregelen of activiteiten?
Wat gaat er in de toekomst veranderen?

Wat vind ik ervan?

Wat zou ik kunnen doen om de situatie te veranderen? (Welke bijdrage kan ik leveren?)

Andere onderwerpen. (Wat heb je gezien, gehoord en wat wil je verder kwijt?)

Is mijn beeld veranderd?

6.5 Formulier 5: Projectplan

Vul dit formulier zo duidelijk mogelijk in en bespreek dit met je begeleiding.

1. Naam van het project.
2. Korte omschrijving van het project. (Wat gaat er gebeuren?)
3. Doel van het project. (Wat wil je ermee bereiken?) Beschrijf dit zo concreet dat het meetbaar is. Na afloop van het project:
4. Tijdsplanning van het project. Vorbereiding: Uitvoering dag 1: Uitvoering dag 2: Evaluatie:
5. Met welke organisatie(s) wil je dit project uitvoeren?

6. Begroting (wat kost het om het project uit te voeren en waaraan ga je dat uitgeven?)

Geschatte kosten:

Geschatte inkomsten:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Totaal:

Totaal:

7. Opmerkingen:

6.6 Formulier 6: Planning van het project

In stap 5 ga je de voorbereidingen treffen om het project daadwerkelijk uit te kunnen voeren. Gebruik hiervoor het formulier dat je kunt downloaden op de explorerwebsite:

https://www.scouting.nl/explorers/explorers-downloads/doc_download/1531-projectplan.

Denk hierbij ook aan de volgende punten:

- Locatie: hoeveel ruimte, binnen of buiten, welke omgeving (dorp, stad of bos en denk aan publiek) welke faciliteiten (elektriciteit, water, e.d.), wat te doen bij slecht weer, welke overige eisen zijn er?
- Vergunningen.
- Verzekeringen.
- Contracten.
- EHBO.
- Communicatiemiddelen.
- Gereedschappen.
- Inlichten:
 - Politie.
 - Buurt.
 - Boswachter.

6.7 Formulier 7: Evaluatieformulier

Gebruik dit formulier voor de evaluatie van het project in stap 7.

Evaluatie					
Stap 0: Keuze maken uit de verschillende dossiers	--	-	o	+	++
Had je voldoende informatie om een keuze te maken?					
Was de tijdsplanning goed?					
Was de begeleiding goed?					
Opmerkingen bij stap 0: schrijf op achterzijde.					
Stap 1: Voorbereiden onderzoek	--	-	o	+	++
Beschikte je over voldoende informatie?					
Was de medewerking van de instantie(s) goed?					
Was de taakverdeling goed?					
Was de hoeveelheid tijd goed?					
Waren de formulieren ter voorbereiding bruikbaar?					
Was de begeleiding goed?					
Opmerkingen bij stap 1: schrijf op achterzijde					
Stap 2: Uitvoeren onderzoek	--	-	o	+	++
Beschikte je over voldoende informatie?					
Was de medewerking van de instantie(s) goed?					
Was de taakverdeling goed?					
Was de hoeveelheid tijd goed?					
Waren de formulieren ter voorbereiding bruikbaar?					
Was de begeleiding goed?					
Opmerkingen bij stap 2: schrijf op achterzijde					
Stap 3: Presentatie	--	-	o	+	++
Kwam de presentatie duidelijk over?					
Opmerkingen bij stap 3: schrijf op achterzijde					

Stap 4: Project aanvraag	--	-	o	+	++
Was het formulier bruikbaar?					
Was de hoeveelheid tijd goed?					
Was de begeleiding goed?					
Opmerkingen bij stap 4: schrijf op achterzijde					
Stap 5: Voorbereiding project	--	-	o	+	++
Was de medewerking van de instantie(s) goed?					
Was de taakverdeling goed?					
Was de hoeveelheid tijd goed?					
Verliep de voorbereiding voorspoedig?					
Waren de formulieren ter voorbereiding bruikbaar?					
Was het omschreven doel duidelijk?					
Was de begeleiding goed?					
Opmerkingen bij stap 5: schrijf op achterzijde					
Stap 6: Uitvoering project	--	-	o	+	++
Heb je het omschreven doel bereikt?					
Was er plezier/lol?					
Klopte alle wie, wat, waar en wanneer's?					
Verliep de afronding goed?					
<ul style="list-style-type: none"> • Is er grondig opgeruimd en schoongemaakt? 					
<ul style="list-style-type: none"> • Zijn alle spullen weer terug op hun plaats gezet? 					
<ul style="list-style-type: none"> • Zijn alle rekeningen betaald? 					
Was de medewerking van de instantie(s) goed?					
Was de begroting realistisch opgesteld?					
Werd er goed samengewerkt?					
Was de begeleiding goed?					
Opmerkingen bij stap 6: schrijf op achterzijde					

Stap 7: Verslag en evaluatie

	--	-	o	+	++
Wat was je algemene indruk van dit project? (schrijf op achterzijde)					

Legenda:

- slecht
- matig
- o voldoende
- + goed
- ++ zeer goed